

İyiliği Emir, Kötülüğü Nehiy-5

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

189. hadis-i şerif ile birlikte Müslüman'ın çevresi ve yaşadığı dünya ile ilgilenmesi anlamına gelen emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker kavramının ne mühim bir görev olduğunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin lisanından tekrar göreceğiz.

Hadis-i şerif iki katlı bir gemide yol alanlara dair örneklendirmeyi içeriyor. Geminin alt katındakiler su ihtiyaçları için üste çıkmak zorunda olmalarından bunalıp 'neden altta bir delik açıp suyumuzu hemen buradan almalıyım ki' diye düşünüyorlar. Gemiye delmek isteyenler alt kattakiler ama delinmeden üsttekilerle birlikte herkes etkilenecektir. Şayet üsttekiler akıllı davranıp alt kattakileri bu işten vazgeçirebilirlerse hem alttakileri kurtaracak hem kendileri kurtulacaktır. Ama 'biz delmiyoruz, onlar deliyor, dolayısıyla biz suçlu değiliz' derlerse her ne kadar kendileri delmiyorsa da kendileri dahi boğulacaktır.

Efendimiz aleyhisselam bu örneklendirmeyi, Müslümanlar'ın yaşadıkları toplumun günahkârlarıyla ilgilenip ilgilenmemelerinin sonucu olarak anlatmaktadır. 'Benim kötü işlerle bir alakam yok' deyip günah işleyenleri kendi hâllerine bırakırsa hocalar-yaşlılar-beyler-hanımlar, dünya gemisi battığında iyiler de kötülerle beraber batacaklardır. Bir mahallede alkol tüketilen meyhane açıldığında Müslümanlar toplanıp o mekânı orada istemediklerini söylemezlerse, Allah'ın laneti indiğinde camiye gidenler de bundan nasip alacaklardır. Azap geldiğinde topluca gelir. Zira camiye gitmek ne kadar görev ise mahallede meyhane açılmaması, faizli bankaya yer kiralanmaması da o kadar görevdir. Başından savdığını ve kurtulduğunu zanneden, azaptan kurtulamaz. Dünyada huzur istiyor ve gemimizin batmamasını diliyorsak kötülöklere engel olmak bir mecburiyettir. Bunun şartı da iyilikler için gayretli olmaktır.

Müslümanlık böyle bir dindir.

Yaygın olması sebebiyle faydasını umarak başka bir örnek verebiliriz: Damadı veya gelini üzerinde gördüğü yanlış baba/kaynana/amca yani ailenin yaşlısı olarak yanına çağırıp yaptığının ailenin geleceği için sıkıntı vereceği uyarısıyla ikaz etmek bir görevdir ve geminin batmasını engelleyen hareketlerdendir. Burada gemi, üç yıllık bir evlilik veya iki çocuğun ayrılmış anne-baba sebebiyle mağdur olmasıdır. Günümüzde evlilikler boşanmalarla sık yüzleşiyorsa gençlerin emr-i bi'l-maruf vazifesini yerine getiren ebeveynlerden yoksun olmalarının da bunda payı büyüktür. Bugün düzeltilmeyen bir hata yarın eşkıyalık yapan bir delikanlı olarak karşımıza çıkar. 'Bana ne' denen her an, işlenen bir cinayettir. Dünya hepimizin ortak gemisidir ve bu Allah'a isyanla delindiğinde, üzerindeki yolcular namaz kılıyor, oruç tutuyor, sakallı dolaşiyor da olsa isyanın cezasına çarptılmaktan kurtulamıyorlar.

عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهْمُوا عَلَى سَفِينَةٍ فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا حَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا حَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا فَإِنْ يَتْرُكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَوْا جَمِيعًا

Numan ibni Beşir radiyallahu anhümeden rivayet edildiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah'ın çizdiği sınırları aşmayarak orada duranlarla bu sınırları aşıp ihlâl edenler, bir gemiye binmek üzere kura çeken topluluğa benzerler. Onlardan bir kısmı geminin üst katına bir kısmı da alt katına yerleşmişlerdi. Alt kattakiler su almak istediklerinde üst kattakilerin yanından geçiyorlardı. Alt katta

oturanlar, 'hissemize düşen yerden bir delik açsak üst katımızda oturanlara eziyet vermemiş oluruz' dediler. Şayet üstte oturanlar bu isteklerini yerine getirmek için alttakileri serbest bırakırlarsa hepsi batar, helak olurlar. Eğer bunu önlerlerse hem kendileri kurtulur hem de onları kurtarmış olurlar." (Buharî, Tirmizî)

Bu hadis-i şerif evimiz, sokağımız, iş yerimiz, okulumuz, akrabalarımız arasında Müslüman olarak bulunduğumuzda hangi mantıkla bakışımızın şekilleneceğini anlatan güzel bir örnek olarak aklımızda kalacak anekdotlardandır.

Rabbimiz bir kısmımızı hoca, bir kısmımızı doktor, bir kısmımızı işçi yaptı ve hepimize bir görev verdi. Bu görevlendirmeler icabınca fani dünyada yaşıyoruz. Doktor doktorluğunda, hoca hocalığında temiz olacak ama ikisi de birbirine emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker (iyiliği tavsiye, kötülüğü engelleme) ile hareketten geri durmayacaktır. Doktorlar yanlış yaparken hocalar ikaz edecek, hocaların hatasında mühendisler ikaz edebilecektir. Böylece birbirimizin ikaz ve hayra teşvik edeni oluruz.

Aksi takdirde gemi batar, şimdi batmak üzere olduğu gibi.

Huzursuz sokaklar, ticaret dükkânları, aile yuvaları, ticarete dökülmüş bereketsiz okulların temeldeki sebebi insanların 'bana zararı yok' deyip kenara çekildiği anlardır.

Hadisimizde geçen bir cümlenin fıkıh boyutuna da değinmekte fayda vardır: Yolcuların kura çekmesi. Kura, yapılacak bir dağıtım veya verilecek eşya için kime neyin düşeceğini önceden bilmeksizin belirlemeye denir. Adil bir kuranın çekilmesi caizdir ve sünnettir. Fıkıh kitaplarımızda kura sonuçlarına katlanılması gerektiği belirtilir ve kura dinen bağlayıcıdır. Kumar yerine geçmez.

*

190. hadis-i şerifte Efendimiz aleyhissalatu vesselam, ümmetinin geleceğine dair olayların bütününi kuşbakışı görüp haber veriyor. Zamanımızda yaşamakta olduğumuz vahşeti anlamaya yardımcı olacak ve müminlerin birbirine emr-i bi'l-maruf konusunda daha dikkatli olmasını sağlayacak bir hadisle karşı karşıyayız.

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّهُ يُسْتَعْمَلُ عَلَيْكُمْ
أُمْرَاءٌ فَتَعْرِفُونَ وَتُنْكِرُونَ فَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ بَرِيءٌ وَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ
أَلَا نُقَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: لَا مَا صَلَّوْا

Müminlerin annesi Ümmü Seleme Hind binti Ümeyye Huzeyfe radiyallahu anhadan rivayet edildiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Sizin üzerinize birtakım emirler (yöneticiler) tayin olunacaktır. Onların dine uygun olan işlerini iyi bulur, uygun olmayanlarını ise hoş karşılamaz, tenkit edersiniz. Kim hoş karşılamaz, kerih görürse günahtan korunmuş olur. Kim tenkit eder, kötülüklerine engel olmaya çalışırsa kurtuluşa erer. Fakat kim de razı ve hoşnut olur, onlara uyarıya isyan etmiştir."

Bunun üzerine sahabe-i kiram, "ya Resûlallah, onlarla savaşmayalım mı?" diye sordular. Peygamber Efendimiz, "aranızda namaz kıldıkları sürece hayır" buyurdu. (Müslim)

Kendisinden sonra olacaklar hakkında haber verdiği bu hadis-i şerif, Peygamberimiz aleyhisselamın mucizelerindendir. Kötülüklerle bulanmış işlere imza atan yöneticilerin geleceğini buyurduğu bu cümlelerinden, çok değil, elli sene sonra dedikleri çıkmıştır. Yaşananlardan yalnızca biri bile hadiselerin niteliğini anlamaya yeterlidir ki mübarek torunu hunharca şehit edilmiştir.

Efendimiz aleyhisselam, haber verişinin ardından Müslümanlar'ı kötü yöneticilere karşı tavırları açısından üç gruba ayırmıştır: Gördüğü manzaralara sözlü tepki vermekle yetinenler, sözlü tepki veren ve engel olmaya çalışanlar, herhangi bir tepki vermediği gibi üstelik ayak uyduranlar. Birinci gruptakiler günahattan kurtuluyor, ikinci gruptakiler Allah'ı razı ediyor, üçüncü gruptakiler ise Allah'a isyan hâлиндeler.

Buradan anlıyoruz ki Resûlullah aleyhisselam, kötülöklere refleks gösterme işini her Müslüman'ın aynı oranda yapamayacağını kabul etmiştir. Bir grup içine gömebiliyor, biri seslendirip miting yapabiliyor veya dilekçe yazıyor, bir diğeri ise pes edip benimsiyor. İtiraz eden sevap kazanır, içinden karşı duran günahattan kurtulur, pes eden ise yanar.

Müslümanlar'ın razı olmayacağı işlere imza atanlara karşı savaşılıp savaşılmayacağını soran sahabisine ise Efendimiz çok önemli bir noktaya temas edip cevap vererek namaz kılıyor olmalarını onlarla savaşılabilmesine engel gösteriyor. Öyleyse namaz Müslümanlar'ın başında yönetici olarak kalabilmenin son sağlayıcısıdır ve namaz kılmayan biri Müslümanlar'a yönetici olamaz. İdareci namaz kıldığı sürece ona karşı kıyam etme izni yoktur, hatalarını emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker ile düzeltereklerdir, savaşla değil. Başta duran kişi kâfir olmadığı sürece Peygamber aleyhisselam Efendimiz, ümmetinin gençlerinin kan akıtmalarını istemiyor.

'Namaz kılmak' ise bayramdan bayrama camiye gitmek değil, namaz kılan karakteri sergileyen, Müslümanlar arasında böyle bilinen biri olmaktır. İkaz edenler bu vazifeyi yerine getirmiş oldukları için sevap kazanacaklar, ikaz edilen de nihayetinde namaz kılan biri olduğundandır ki söylenenlerden bir gün etkilenecektir.

*

191. hadiste Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ümmetinin içinde bazı fitnelerin çıkacağını haber verip böyle zamanlarda iyiliği yaymaya çalışanlar bulunduğu sürece Allah'ın kullarına azap etmeyeceğini bildiriyor. Ancak kötülük taraftarları çoğalır ya da iyiliği temsil edenler kenara çekilip diğerklerinin çok görünmesine sebep olurlarsa azabın topluca hepsini bulacağını haber veriyor.

Hadisin metni:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدْ اقْتَرَبَ فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَعَقَدَ بِيَدَيْهِ عَشْرَةَ قَالَتْ
رَزِيْبُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَهْلِكُ وَفِيْنَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ

Müminlerin annesi Ümmü'l-Hakem Zeyneb binti Cahş radiyallahu anhanın anlattığına göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem korkudan titreyerek onun yanına girdi ve "Allah'tan başka ilah yoktur. Yaklaşan şerden dolayı vay Arab'ın hâline! Bugün Yecüc ve Mecüc'ün seddinden şu kadar yer açıldı" buyurdu ve baş parmağı ile şahadet parmağını birleştirerek halka yaptı.

Bunun üzerine ben, "ey Allah'ın Resûlü, içimizde iyiler de bulunduğu sürece helak olur muyuz?" dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, "kötülük ve günahlar çoğaldığı vakit, evet" buyurdu. (Buharî, Müslim, Ebu Davud, Tirmizî)

Zeyneb binti Cahş radiyallahu anha, Efendimiz'in hanımlarından ve bizim de anamızdır. Bir hatırasını anlattığı bu hadis-i şerifte bazı ince ayarlara değinmek gerekir.

Peygamber aleyhisselam, "vay Arab'ın hâline" buyuruyor. Hâlbuki ümmet-i Muhammed Araplar'dan ibaret değil; Çerkez de Kürt de Türk de vardır hatta ileride Rus da İngiliz de bolca olacaktır inşallah. Öyleyse niçin bu ifade kullanılmıştır?

İslam'ın başını Araplar çekmiştir, kıyamete kadar Arap bir Peygamber'in ümmeti olduğumuz için Araplık daima Müslümanlık anlamına gelecektir. İfadeyi bu bağlamda "vay Müslüman'ın hâline" diye

anlamak lazımdır. Yoksa yalnızca Araplar için gelecek bir bela kastedilmiş, Arap olmayanların kurtulacağı ima edilmiş gibi basit anlayışa düşülmemelidir.

Yecüc ve Mecüc, Kur'an'ımızda da zikredilen kitlesel bir beladır. Bu bela önüne büyük bir set çekilmiş olarak insanlardan uzak tutulup bütün insanlık korunmaktadır. O fitneyi tutan büyük bir sette iki parmağın birleşimi yani bozuk para ebadında bir delik açılmasına Efendimiz aleyhisselam büyük bir mesele olarak yaklaşıyor ve ah u vah ediyor. Buradan anlaşılıyor ki Peygamberimiz yıkımın başlangıcına sebep olan her ne boyutta bir delik olursa olsun yine de buna esef ediyor. Damlacıklardan yağmur, yağmurdan sel oluştuğunu biliyor.

Belalar, musibetler, fitneler ve günahlar da buna kıyas edilerek zamanla mahvedici olmalarının önüne geçmenin başlangıçta varlıklarını engellemekle mümkün olduğu haberi veriliyor. Zira günahlar da başlangıçta büyük olmuyorlar; çocuk önce küçük bir hatadan yol buluyor, bir daha seneler sonra eşkiya olabiliyor. Müslüman da hatalara karşı tedbiri küçükken almalıdır, büyük yanlışlara tedbir zaten alınmaz.

Zeyneb anamıza verilen cevaptan anlıyoruz ki Müslüman yalnızca iyi olarak kalmakla yetinemez, hem kendi iyi kalacak hem kötülüğün baş göstermemesi için çalışacaktır. Bu çalışma gerçekleşmediği sürece azabın gelmesi engellenemiyor. Müminin faiz alıp vermemesi yeterli değil, alınıp verilmesine engel olması da gerekiyor çünkü faizin ekonomiyi işgal etmesi durumunda ortada bereket kalmayacaktır. Kişinin tesettürlü olması yeterli değildir, çıplak gezen kimsenin kalmaması için de dertlenmek lazımdır.

İyilik ve kötülüğü sadece kendimizle ilgili görüp başkalarının kötülüğünün bize zararı olacağını düşünmezsek bunun sonucu kötülüğün yayılıp büyümesidir. Bu aşamadan sonra da artık hiç kimse kötülüğün şerrinden emin olamaz.

Hadis-i şeriften bilhassa hoca efendiler için küçük bir not daha çıkarılabilir. Peygamberimiz aleyhissalatu vesselam, ortada sıra dışı herhangi bir durum yok ve Medine gibi bereketli, huzurlu bir yerdeyken birdenbire afet haberiyle Zeyneb anamızın yanına geliyor. Âlemlere rahmet diye gelmiş bir peygamber...

Öyleyse Müslüman âlimlerin ve mütefekkirlerin örneği olan Efendimiz aleyhisselamı sadece cennet vaatleriyle, güzellikleri anlatarak takip etmemeleri ve müstakbel tehlikelerden de haber vermeleri, aşırılığa kaçmadan olumsuzluklar hakkında da ikazları uyanık tutmaları, muhtemel tehlikeleri konuşmaları gereklidir. Elbette umutsuz bırakmak, Müslüman'ın yüreğinde çürüklere yol açmak gibi dengesizliklerden sakınarak.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.